

K výběru rodných jmen ve šlechtickém rodu Kinských

Romana Váchová

Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové

Rod Kinských¹ měl v dějinách českého národa vždy výjimečné postavení. Členové starobylého rodu byli nejen uznávanými státníky, ale především vlastenci, neboť rod Kinských se vždy znal k národu, z něhož vyšel.

V příspěvku se snažíme ukázat, že i ve šlechtickém rodu docházelo, stejně jako u jiných rodin, k pronikání, tzn. dominanci některých druhů rodných jmen v určitých obdobích společenského vývoje. Rodná jména plní důležitý společenský úkol, nahrazují apelativní pojmenování a uspokojují společenskou potřebu identifikace a orientace. Etymologické hledisko ve způsobech pojmenovávání v rodě Kinských nehrálo nijak významnou roli, motivace pojmenování byla i jiná. Propriální sféra pojmenování prvních předků šlechtického rodu Kinských je převážně slovanského zaměření a zahrnuje v sobě složitou strukturu propriálně pojmenovavacích motivů.

Hlavní motivační podněty pro volbu křestního jména jsou dány rodinnými zvyklostmi, dobovou společenskou oblibou, individuálními podněty, náboženskými a jazykovými vlivy a místními zvyklostmi. Aspekty pojmenování zaznamenaných členů rodu jsou dvojího zaměření: za prvé je to individualizace, identifikace a diferenciací nositele určitého jména, za druhý důležitý aspekt považujeme funkci magickou, ochrannou nebo profylaktickou, predestinační, deziderativní a honorifikační. Do 13. století bylo jméno vnímáno jako důležitá součást osobnosti. Jméno mělo chránit nositele před nepřízní osudu, před smrtí a zlými démony. I jména prvních Vchynských byla vybírána záměrně. Objevuje se tu jméno *Smil*. Jedná se o jméno staročeské a znamená „bohabojný, uctívající (Boha)“. K tomuto typu pojmenování patří také *Zděslav*. Je to jméno původu slovanského a znamená „zde slavný“. Rovněž *Bohuslav* je slovanského původu a vykládá se jako „budiž Bohu sláva“. Jméno *Drazslav* je nejspíše variantou jména slovanského původu *Drahoslav* a znamená „drahý, komu je drahá sláva“.

Ve druhé vlně křesťanských jmen jména slovanská ustupovala do pozadí. Po Tridentním koncilu (1545) bylo nařízeno dávat dětem jména svatých, nikoli jména pohanská, tedy ani slovanská. Od poloviny 16. století se u nás směla dávat pouze jména z římské martyrologie. I v rodě Kinských se objevují katolická světecká jména. Děti byly pojmenovávány výhradně podle světců: *Anna*, *Jan* (5x), *Kateřina*, *Markéta*, *Antonín*, *Bernard*, *František*, *Johana*, *Josef*, *Kristián*, *Marie*, *Štěpán*, *Václav*. Pojmenováním podle určitého světce zajistili rodiče svým potomkům nebeskou ochranu. Jména *Oldřich* a *Eliška* byla v té době jmény módními.

V průběhu času vznikla nová potřeba proprializace. Onomaziologický okruh se rozšiřoval, jednojmennost nestačila a byla nahrazována dvoujmenností, někdy i trojímenností. Dvojice křestních jmen typické pro šlechtu se v rodě Kinských začíná užívat až

¹ Původně Vchynští nebo Chynští – přídomek Kinský začal užívat hrabě Vilém od roku 1628.

od roku 1612, kdy byl jako první podle tohoto vzoru pojmenován Jan Oktavián Vchynský. Václav Norbert Oktavián Kinský (1642 – 1719) je jediným příslušníkem rodu s tímto trojmenným způsobem pojmenování. Posledním účastníkem rodu, který byl pojmenován dvěma jmény, byl Zdenko Radslav (zemřel v roce 1975). V dlouhé linii rodu existuje ale i několik výjimek pojmenování jedním jménem (*Václav, Antonín, Bernard, Filip, Marianna, Terezie, Karel, Ferdinand, Kristián, Antonín, Jan, František, Zdenko, Norbert*).

V rodě se 3x objevuje jméno *Josef* a 4x *Marie*, což souvisí s kultem Panny Marie a sv. Josefa zavedeným v 18. století. V tomto století dochází i k užívání jmen nových barokních světců: *Antonín, František, Karel*, mezi ženskými jmény se objevuje *Terezie*. Módní byla i jména *Eleonora, Josefa, Aloisie, Kateřina, Markéta, Marie*, z mužských *Antonín, Karel, František, Josef, Václav*.

Kinští byli nepřímou donuceni po roce 1945 k emigraci a nejmladší členové rodu tedy nosí jména charakteristická pro zemi, v níž jejich rodiče našli útočiště, Itálii. Proto se synové dr. Norberta Kinského jmenují *Pius* a *Giovanni*. Po své matce Anně Marii Netolitzké dal Borgo navíc oba dva přejali přídomek dal Borgo. U nejmladších členů rodu je patrný vliv západní módy v pojmenovávání: *Alice, Genilda, Harry, Adrien, Bruno, Paulina*.

Sestra Norberta Kinského, Genilda, pojmenovala jednoho ze svých dvou synů *Harry*, bratr Radslav a jeho manželka Tamara Amilakhvary zvolili jména *Konstantin* a *Karel*. Nejmladší členové rodu nosí jména cizího původu: *Adrien, Bruno, Paulina*. Ale objevila se i jména *Jan* a *Cyril*.

Jména mužská

V seznamu jmen mužských příslušníků rodu je na první pohled patrná obliba jména *František*, které se v historii rodu objevilo 8x. Prvním Františkem byl František Oldřich Kinský (1634 – 1699), syn Jana Oktaviána Vchynského.² František Ferdinand Kinský (1678 – 1741) nechal v Chlumci nad Cidlinou na návrší postavit honosné sídlo hodné reprezentace významné knížecí rodiny, barokní zámek. Od této chvíle se ustálila chlumecká větev Kinských. Zajímavý je onomaziologický princip pojmenování zámku. Hrabě František Ferdinand nazval své sídlo podle právě korunovaného císaře Karla VI. Zámek byl postaven v letech 1721 – 1723 a korunovace Karla VI. proběhla v roce 1723. Karel VI. navštívil nově postavené sídlo a majitel se rozhodl na počest návštěvy zámek pojmenovat podle nového císaře. A jelikož zámek má ojedinělý půdorys ve tvaru královské koruny, bylo o názvu zámku rozhodnuto – Karlova Koruna.

Jména ženská

Jména ženských příslušnic rodu Kinských jsou různorodá. Objevuje se zde až 11 druhů pojmenování. Latinská jména jsou pouze dvě: *Sylvie* a *Mariana*. Jméno *Johana* je nejspíše přejatou podobou jména *Jana* z němčiny a jméno *Alice* zřejmě pochází ze staroněmeckého *Adelheit* (*Adelaida*).

Jména pro čtyři dcery Jana Dlaska Vchynského ze Vchynic nebyla zřejmě vybrána náhodou, všechna mají hlubší smysl. *Anna, Ester* a *Eliška* jsou jména hebrejského původu a vždy něco znamenají: *Anna* „milostná, milostiplná“, *Ester* „hvězda“, *Eliška*

² Zůstal bezdětný.

„můj Bůh je přísaha“. Jméno *Kateřina* je původu řeckého a znamená „čistá, cudná, mravná“. Jedná se o typ pojmenování zdůrazňující vlastnosti dcer, tedy jména s onymickou funkcí přací.

Jméno *Marie* se používalo hlavně v 18. století. Jeho více než častý výskyt i v rodině Kinských byl způsoben rozvojem mariánského kultu v 18. století.

Jméno *Hana* je také hebrejského původu, ale je možné, že se jedná o zkráceninu jména *Johana*.

Zřejmě módní a typické pro šlechtu bylo v 17. století francouzské jméno *Alice*, orientální *Markéta*, možná také arabské jméno *Eleonora*. Tak se jmenovala i manželka Zdenka Radslava Kinského. Jméno *Eleonora* se v rodě objevilo i potřetí, a to v souvislosti s dcerou Zdenka Radslava. Byla pojmenována *Nora*, patrně po své matce Eleonore. Jedná se o osamostatnělou zkráceninu jména Eleonora.

Závěr

Kromě místních zvyklostí bychom mohli uplatnit všechny ostatní aspekty užití křestních jmen ve šlechtické rodině. Dosavadní výzkum ukazuje na zvláštnosti ve výběru rodných jmen v šlechtických rodech. Z výše uvedeného vyplývá, že výběr jmen byl podmíněn příslušností nositele k určité společenské skupině. Ve šlechtickém prostředí bylo zvykem pojmenovat prvního syna po dědovi, druhého po kmotrovi, třetího po otci. Podobný princip fungoval i u dcer. Volba jmen v dějinách rodu Kinských je poměrně často založena na tradici pojmenování prvního syna jménem po dědovi, ale při pohledu na rodokmen není pravidlem.

V celém seznamu nalezneme jména slovanského, českého, hebrejského, latinského, řeckého a germánského původu, v poslední době také jména jinojazyčná (*Harry, Pius, Giovanni, Adrien, Bruno, Paulina*).